D·N
3/6 1948

Utrikesdebatten
Lange och Undén

De norska och svenska utrikesministrarna har samtidigt i längre uppsatser angivit och motiverat sina ståndpunkter. Att dessa är skiljaktiga är tidigare väl känt och blir här ytterligare bestyrkt. Hr Langes artikel i senaste häftet av The Norseman klarlägger att han, liksom den härskande opinionen i Norge, alltså mellan dessa att följa en enhetlig nordisk politik och insikten om att en samverkan västerut är behövlig. Han säger sig starkt beakta värdet av att de tre nordiska länderna samlas om en gemensam linje och framhåller att det "kräva mycket starka skäl för att vi skall välja en ståndpunkt som skulle kunna skilja oss från Danmark och Sverige eller en av dessa stater". "A andra sidan", fortsätter han, "måste vi inse att de militära och politiska problemen och trygghetsproblemen icke är identiska för de tre nordiska länderna och att detta förhållande kan leda till vissa svårigheter vid försöken att nå en enhetlig lösning." Mera konkret uttryckt: Norge vill icke svälja från samverkan med Västern, men ser för närvarande i den svenska regeringens avvisande hållning ett hinder. Någon antydan om hur ett val, därest ett val blir oförenkomligt, skall utfalla ges inte; som den lyckligaste utvägen framstår uppenbarligen en gemensam nordisk anslutning till samverkans princip.

Medan hr Lange synes villig att diskutera och förhandla, presenterar hr Undén sin uppfattning som den enda riktiga, den för alla riktiga och den för alltid riktiga. Det är tilltalande att han äntligen motiverat sin åsikt mer än genom ett par allmänna fraser, men motiveringen är tyvärr sådan att den på en gång framstår som svag och orubblig. Nästan som ett matematiskt axiom fastställer hr Undén att en samverkan från en liten stats synpunkt icke kan vara av betydelse vare sig för dess egen säkerhet eller för den allmänna fredens bevarande. Den överväldigande majoritet, omfattande även socialdemokraterna, som exempelvis i Belgien och Holland står bakom samverkan enligt Brysselpakten är enligt den svenske utrikesministerns resonemang vilseledd av rena tankefel; några rader av hr Undén, publicerade i god tid, borde ha varit tillräckliga för att förekomma detta missförstånd. Redan inför denna självklarhet, som vunnits med så små medel, måste många läsare av artikeln bli oroade.

Ett agitatoriskt drag i den Undénska artikeln är påståendet att "emotionella eller moraliska" argument skulle vara avgörande för anhängarna av samverkan. Naturligtvis är detta riktigt i den meningen att exempelvis längtan att bevara vårt nationella oberoende och att trygga freden är en emotionell sak; utan värderingar eller känslor är varje handlande omöjligt, och även hr Undén utgår utan tvivel från dylika motiv, eljest skulle hans konservatism förbytas i absolut orörlighet. Vad hr Undén vill säga då han skiljer mellan emotionella och moraliska, respektive "rationella" argument torde emellertid vara att de förstnämnda tar hänsyn till andra ting än Sveriges intresse, t. ex. världsfreden och demokratins bevarande i andra länder. Tanken att dylika synpunkter skulle kunna spela in vid bedömandet gör hr Undén upprörd. Det bör därför understrykas att motiveringen för samverkan främst bygger på uppfattningen att denna politik ligger i Sveriges intresse; detta har också gång efter annan uttalats i Dagens Nyheter. Att en samverkan därjämte skulle vara av värde för världsfreden och mänskligheten lär inte ens enligt hr Undéns mening kompromettera tanken; själv har utrikesministern ständigt framhävt att Sverige t. ex. genom sin anslutning till Förenta nationerna främjar ett universellt intresse.

Ett huvudskäl för samverkan är att ett *isolerat angrepp* på Sverige eller Skandinavien härigenom skulle förebyggas; Ryssland skulle avskräckas av vissheten att en sådan attack skulle utlösa ett världskrig, med bland andra USA som motståndare. Nästan otroligt är att hr Undén inte ens gör ett försök till motbevisning. Han skriver blott att "tankegången om ett isolerat erövringskrig . . . knappast någonsin lagts till grund för svensk politik under detta århundrade" och att "våra risker har bedömts vara för handen under ett allmänt krig".

Enklast kan detta hr Undéns argument bemötas med ett ord av Hjalmar Branting för nära fyrtio år sedan: Sverige måste undgå att komma "i en sådan situation som är den för oss tänkbarast olyckliga, nämligen att vi skulle befinna oss i klorna på en stormakt utan att de andra stormakterna på något sätt inskrede till vårt värn och vår hjälp". Men vidare, har hr Undén inte observerat att läget är ett annat nu än förr, att en av stormakterna uppträder den ena småstaten efter den andra och att det är just detta förhållande som ligger bakom kravet på samverkan? "Vi skall handla så som vi handlat förr", det är allt vad som finns av tanke bakom hr Undéns ord, och det är sannerligen för litet.

I själva huvudfrågan — betydelsen av samverkan som hinder mot isolerat angrepp — synes hr Undén alltså sakna sakliga argument; i varje fall anför han inga sådana. En annan punkt i hans resonemang går ut på att vi genom en garanti väsentligen inte ökar vår utsikt att stå utanför ett *allmänt krig*. Tvärtom, "om vi på förhand har lovat att upplåta baser åt en garantimakt, så betyder detta vid storkrigets utbrott med stor sannolikhet att vårt territorium av motsidan betraktas som fientligt. Uppfattningen att garantin skulle utgöra ett förebyggande moment i den situation då ett storkrig utbryter är ju således fullständigt ohållbar. Tvärtom, just garantin blir då en direkt anledning för motparten att hindra basernas övergång i garantens händer. Någon ny fiende får han därigenom inte på halsen."

Det är sällan man ser någon med sådan iver sparka in öppna dörrar. Om vi har lovat baser åt den ena parten, så är vi med i kriget — det är självklart. Men ingen har såvitt bekant föreslagit ett sådant system av